

“Plemenita laž” i njezina uloga u politici

HENNING OTTMANN*

Sažetak

U *Državi* Platon je filozofima-kraljevima dopustio “plemenitu laž”. Pritom se radi o “laži” za dobrobit onoga komu se laže, usporedivoj s “medicinskom laži” kojom se liječnik služi za dobrobit pacijenta. Ovaj tekst pita – polazeći od Platona – o ulozi “plemenitih laži” u današnjoj politici. Pokazuje se da se takve laži pojavljuju u današnjim demokratskim društvima. Ujedno se “plemenite laži” proglašavaju odgovornima za razaranje demokratskih javnosti i za gubitak političkog povjerenja.

Ključne riječi: antika, demokracija, Platon, plemenita laž, politika

Politika je povlašteno područje laži. To znamo i to ne treba dalje objašnjavati. “Istinoljubivost”, pisala je Hannah Arendt, “nikad se nije ubrajala u političke vrline (...)” (Arendt, 1972.: 8). Neki politički mislioci poput Platona ili Machiavellija čak su laž u politici prikazivali kao nešto što je dopušteno, štoviše, što se čak i nalaže. Prema Machiavelliju, vladar ne smije održati svoju riječ ako bi mu to nanijelo štetu. On mora biti moralno fleksibilan, ne *biti* dobar, nego samo *pružati privid* da je dobar¹. Iza te maksime krije se stari sofistički nauk da je samo prividno pravedan uspješniji nego istinski pravedan.

Laži koje se izgovaraju radi vlastite koristi, primjerice, kako bi se s pomoću njih stekla ili održala vlast, moralnofilozofijski ne otvaraju složena pitanja. Laži te vrste treba odbaciti. One se ogrješuju o samopoštovanje i poštovanje drugih ljudi. Tko poseže za takvim lažima, pervertira smisao govora koji služi sporazumijevanju među ljudima. Lažljivac onoga komu laže lišava mogućnosti da moralno slobodno odlučuje. “Poučim li ga [onoga komu lažem, H. O.] neispravnoj spoznaji, na temelju koje on djeluje, ono što slijedi neće izabrati on sam, nego je postao sredstvom za moju svrhu (...)” (Fichte, 1962. [1798.]: 677).

* Henning Ottmann, redoviti profesor političke znanosti na Institutu Geschwister Scholl Sveučilišta u Münchenu.

¹ Machiavelli, Nicolo, *Principe*, pogl. 18.

Koristoljubive laži treba odbaciti. No, mnogo je teže prosuđivati o lažima koje se izgovaraju ne radi vlastite koristi, nego u korist drugog čovjeka ili radi neke više svrhe. Jesu li takve laži – unatoč zabrani laganja – opravdane? Pretvara li dobra svrha ono što je po sebi nemoralno u nešto moralno? Vrijedi li zabrana laganja kategorički, bez obzira na to koja namjera i koja svrha stoje iza neke laži?

Još od antike određene se vrste laži izuzimaju od zabrane laganja. Spomenimo samo neke primjere takvih iznimaka. Slučaj br. 1: Laž iz uljudnosti ili obzirnosti; bez te vrste laži nije zamislivo civilizirano ophođenje među ljudima. Pa što čovjek kaže kolegi koji ga pita: "Što mislite o mojoj najnovijoj knjizi?" Alois Riklin to komentira riječima: "Ne mora se svakoj budali reći u lice da je budala" (Riklin, 2001.: 13). Slučaj br. 2: Laž u nevolji. Ona se još od antike izuzima od zabrane laganja. Kod laži u nevolji čini se da vrednije dobro, sloboda i život, stavljaju zabranu laganja izvan snage.² Već kod Ksenofona ona je iznimka od pravila, a tu iznimku u novom vijeku još jedanput potkrepljuje Grotius.³ Slavna je rasprava Benjamina Constanta i Immanuela Kanta o tome mora li se ubojici koji kuca na vrata reći istina. Za Kanta je to bio primjer na kojem je on htio razotkriti samo "tobožnje pravo da se laže iz čovjekoljublja".⁴ Kad bi bila dopuštena laž iz čovjekoljublja, kaže Kant, "iskazima (deklaracijama) uopće se ne bi vjerovalo, stoga bi otpala sva prava koja su utemeljena na ugovorima (...) što je nepravda koja se nanosi čovječanstvu uopće".⁵ Nastaje šteta, ako ne za pojedinca, a ono ipak za čovječanstvo. Kant je tu previdio da uopće ne mora postojati "čovjekoljublje" ili bilo kakva "sklonost" kojom se mora opravdavati laž. Ona bi se mogla – posve kantovski – uvesti kao neka dužnost, kao dužnost, recimo, da se ne pruža pomoć pri ubojstvu, ili kao dužnost da se nekome drugom ne nanosi šteta.⁶

Mene zanima politički vrlo brizantan tip laganja: "plemenita laž", kako ju je nazvao Platon. I taj tip laganja otvara temeljno pitanje je li moralnofilozofijski dopuštena laž u dobroj namjeri ili se čak može i narediti. "Plemenita laž" pojavljuje se u Platonovoj *Državi* u dvostrukom obliku: najprije u obliku mita o kovini, prema kojem se građanima najboljega grada pri rođenju u kolijevku polaže zlato, srebro ili bronca; drugi put u obliku laži o vjenčanju kojom se parovi obmanjuju da ih je spojila božanska slučajnost, dok

² Quintilian, *Institutio oratoria* II, 1, 38.

³ Ksenofon, *Kyrupaedie* I, 6, 27-30. Prema Grotiusu, laž se ogrješuje o prešutni dogovor među ljudima. Ona je zabranjena jer razara slobodu prosuđivanja. Svakako mogu postojati situacije, kaže Grotius, u kojima je (kao u slučaju rata) taj dogovor ukinut. *De iure belli ac pacis*, III/1.

⁴ Kant, Über ein vermeintes Recht aus Menschenliebe zu lügen, u: W. Weischedel (ur.), *Werke*, sv. IV, Frankfurt a. M., bez godine izdanja, 635-643 (A 301-314).

⁵ Kant, isto, A 305.

⁶ U svojoj raspravi s Constantom Kant polazi od jurističkog razumijevanja laži. Ona se definira kao "namjerno neistinita izjava protiv drugog čovjeka" (A 305). Budući da se prema Kantu čudoredno djelovanje ne može opravdati nagnućem ili "čovjekoljubljem" ili bilo kojim osjetilnim motivom, odbacuje se pravo da se laže "iz čovjekoljublja". Pritom Kant previdi da bi se i sama laž u nevolji mogla odrediti kao dužnost i stoga uopće ne bi potpadala pod zabranu osjetilno određenih radnji. Viša dužnost da se poštuje nečiji život mogla bi, dakle, u slučaju sukoba pobijediti nižu dužnost istinoljubivosti. Usp. Timmermann, 2000.: 267-283. O problemu laži kod Kanta usp. Geissmann/Oberer, 1986.

su oni, uistinu, odabrani prema eugeničkim kriterijima.⁷ "Plemenita laž" kod Platona ima nešto što zbunjuje. Kako može biti da se filozofi, koji teže istini, smiju služiti sredstvima varanja? Njima se dopušta ono što se građanima najboljega grada kategorički zabranjuje. Za građane vrijedi zabrana laganja, za filozofe ne. Ali "plemenita laž" kod Platona nije tako zagonetna kako se čini na prvi pogled. Ona je izravna posljedica njegova ekspertokratskog pojma znanja. Mnogi ne mogu znati, nego uvijek samo mniju. Oni koji znaju nadmašuju one koji mniju upravo u onome u čemu stručnjak nadmašuje laika. Plemenita laž u politici može se usporediti s liječnikovom laži koji pacijentu prešuti istinu o njegovu lošem stanju kako ga ne bi učinio još bolesnijim. Plemenita laž nalikuje lukavstvu vojskovođe koji kolebljivoj vojsci priča izmišljotinu da su neprijatelji na jednom krilu već natjerani u bijeg. Na poslijetku, Platonova plemenita laž slična je i laži kormilara koji putnicima prešuti loše stanje broda ne bi li tako spriječio paniku. "Liječnik", piše Grotius, "vara bolesnika, vojskovođa vojsku, kapetan broda putnike, i to nije ništa nepravedno."⁸

Pitanje je, dakako, je li u plemenitoj laži išta nepravedno. Kod Platona plemenita laž slijedi iz osebnih, vrlo upitnih pretpostavki njegova mišljenja. Kod Platona je plemenita laž paternalistička. Ona izvire iz dobre volje i boljega znanja filozofa, a ona se uklapa i u antidemokratsku tendenciju Platonove *Države*. Platon jednakost građana, kakva je bila temelj atičke demokracije, zamjenjuje nejednakošću onih koji znaju i onih koji samo mniju. Na mjesto postupaka demokracije, izbora ili ždrijeba, dolazi kriterij kompetentnosti, koji se provjerava u obrazovnom sustavu najboljega grada. Tko stekne istinsko znanje, zna što je dobro za druge, a budući da ti drugi ne mogu sami dospjeti do istinskog znanja dobroga, njima se pokazuje put u obliku mita i plemenite laži.

Kako se god može prosuđivati o plemenitoj laži kod Platona, je li ona, kako neki tvrde, samo "harmless allegory" (kako kaže Francis MacDonald Cornford) ili se, pak, kako misli Popper, može usporediti s propagandom⁹ – moja sljedeća pitanja ne odnose se na egzegzu Platona, nego na politiku našeg vremena. Može li još postojati plemenita laž u uvjetima današnje demokratske politike? Može li se ona, ako se još pojavljuje, danas opravdavati? Ili plemenita laž fundamentalno proturječi duhu današnjih demokracija? Slaže li se paternalizam plemenite laži s idejom punoljetnih građana? Ne proturječi li razlikovanje onih koji znaju i onih koji mniju jednakosti građana? Nisu li plemenite laži u demokraciji nešto razaralačko? Ne potkopavaju li one temelje demokratskih javnosti? Ne rastaču li one povjerenje, ulje svake demokratske politike?¹⁰

Jedno, čini se, čvrsto stoji: plemenita laž pojavljuje se i danas. Ona se pojavljuje čak tako često da se čovjek pita ne pripada li njoj i u modernim državama sistematska, nipošto tek slučajna uloga. Poput mita o kovinama, mita o utemeljenju Platonova najboljega grada, tako je i većina pripovijesti o utemeljenju država plemenita laž. Velike su to

⁷ Platon, *Politeia* 414b-415b; 459c-e. Usp. Barron, 1972.; Dombrowski, 1981.: 4-6.

⁸ Grotius, *De iure belli ac pacis* III/1; XIV.

⁹ O "harmless allegory" (bezazlenoj alegoriji) govori Cornford, 1941.: 102; o "propagandnoj laži" Popper, 1980.: 195.

¹⁰ O tome sam pisao u Ottmann, 1993.: 367-377.

priče koje veličaju rađanje država kao, recimo, legenda o borcu za slobodu Wilhelmu Tellu, kao mit o *founding fathers* i zasnivanju poretka slobode, kao mit o revoluciji u Francuskoj. Ti mitovi ne odolijevaju historijskoj provjeri. Wilhelm Tell uopće nije postojao. Slobodarska pripovijest o osnutku SAD-a bila je ispričana uz prešućivanje povijesti crnaca i Indijanaca. Francuska revolucija bila je, kao što znamo, nakon Tocquevillea, mnogo manje revolucionarna nego što to hoće uvjeriti njezin mit. Ništa drukčije nego kod Platona pripovijesti o osnutku služe pedagogiji državljana, stvaranju konsenzusa, stabiliziranju zajedništva, bez obzira na to je li tako bilo ili nije.

Možda je još upadljivija prisutnost plemenite laži u svakodnevnom političkom poslu. Navest ćemo samo tri primjera. Uzmimo stanje privrede! Može li si političar priuštiti da ga prikaže takvim kakvo jest? Ne mora li ga uljepšavati, jer će se – ako to ne učini – raspoloženje i dalje pogoršavati, a privreda će i dalje propadati? Ili, uzmimo rizike tehničkog svijeta! Nije li ih političar prisiljen umanjivati? Nije li, primjerice, njemački ministar istraživanja nakon nesreće s reaktorom u Černobilu imao pravo tvrditi da je takva katastrofa u Njemačkoj nemoguća? Tom plemenitom laži trebalo je umiriti stanovništvo i spriječiti masovnu paniku. Ili uzmimo veliku nacionalnu scenu, ponovno njemačko ujedinjenje! Zar ga Helmut Kohl nije smio prikazati tako kao da bi se ono moglo platiti iz poštarine? Nije li imao pravo tom plemenitom laži ubrzati proces ponovnog ujedinjenja?

Pretpostavljam da su i u mitskom fundiranju država i u svakodnevnom političkom poslu političke laži i danas posve uobičajene. Kako, dakle, o njima treba prosuđivati?

Opravdanje plemenitih laži dalo bi se obrazložiti iz njihove srodnosti s lažima u nevolji. Kao što laž u nevolji svoje opravdanje dobiva iz toga što zabrana laganja dopijeva u sukob s višom vrijednošću, tako bi se za dopustivost plemenite laži u politici moglo pledirati upućivanjem na situacije velike nevolje i opasnosti. Pravo na egzistenciju neke zajednice ili temeljni nacionalni interesi mogli bi se smatrati vrednijim dobrom koje opravdava iznimku od zabrane laganja. Argumentacija bi u tom slučaju sličila onom starom nauku o državnom razlogu. On se često razvijao u jakom oslanjanju na slučaj nevolje, na iznimni slučaj. Imperativi preživljavanja, logika moći, nužnosti državnog razloga, sve bi to tada davalo razloge za to da se politika smije osloboditi inače vrijedeće povezanosti s moralom.

Danas bi se plemenite laži teško opravdale pozivanjem na suverenitet i državni razlog, slučaj nevolje i iznimku. Moderna država više nije privatni posjed apsolutističkog vladara. Suverenitet je obuzdan pravnom državom (iako on još uvijek ostaje paradoksom samovezanosti jedne po sebi nevezane volje). Što je *salus publica*, ne da se više jednostavno nametnuti odozgo. To se postiže dogovaranjem među različitim instancijama, od službi i institucija pa sve do demokratskih javnosti. Mogu li one biti usuglasive s plemenitim lažima, upitno je, iako se povremeno čini da ima zbunjujućih ortaštava, da javnost uopće ne želi čuti istinu i da se ugodna laž pretpostavlja gorkoj istini. Žele li građani doista čuti istinu? Povremeno zamjetljiva ortaštva između političarā i birača otvaraju pitanje mogu li se općenito poželjne laži uopće još zvati lažima.

Argumentacijska strategija drukčija od pozivanja na nevolju i opasnost, na iznimni slučaj i državni razlog mogla bi biti u tome da se plemenita laž poveže s naknadnim pristankom onoga komu se laže. Bila bi to demokratski nadmoćna varijanta argumentacije,

diskursnoteorijsko uvlačenje plemenite laži u demokratski proces. To bi značilo da su plemenite laži dopuštene kad bi sudionici, čim doznaju istinu, mogli reći: Tako je bilo ispravno, uviđam da se tada moralo tako tvrditi, naknadno pristajem. "Pri takvoj izvjesnosti", kaže Grotius, "nagađanje je jednako izričitoj izjavi (onoga komu se laže, H. O.), a onomu tko to hoće, ne događa se nikakva nepravda".¹¹

Obama opravdanjima plemenite laži, onomu – recimo – s pomoću teorije suvereniteta i onomu s pomoću teorije diskursa – treba prigovoriti da u politici, kao i u svakodnevnom životu, treba računati s razotkrivanjem laži. Istina kad-tad dolazi na vidjelo. Glasoviti slučajevi političke laži, kojih se još sjećamo iz posljednjih desetljeća – podsjećam samo na aferu Watergate, aferu Irangate, pentagonske dokumente, skandale s donacijama strankama – dokazuju da mediji i stranke, parlamenti i istražni odbori u pravilu uspijevaju naknadno razotkriti laži.¹² Iz toga bi se moglo zaključiti da, ako to ionako izlazi na vidjelo, onda vrijedi kriterij naknadnog pristanka. Ali jednako se tako može zaključiti da laži obećavaju samo kratkoročan dobitak i da u prosudbu o njima treba uračunati i ono što se događa kad se razotkriju. Nije li šteta u tom slučaju uvijek veća od privremenoga priželjkivanog dobitka?

Prednost u znanju, koju je Platon priznavao filozofima-kraljevima, u modernim se demokracijama nikomu ne može pridavati. Doduše, upravo su modernom društvu na različite načine potrebni stručnjaci. Ali oni se, kao prvo, danas ni sami međusobno ne slažu. (Kad – recimo – daju svoje stručno mišljenje o sigurnosti reaktora, reformi visokog školstva ili o bilo čemu, uvijek postoji više od jednog mišljenja.) Drugo, eksperti nemaju nikakvu kompetenciju za političko upućivanje. Njihov je savjet tehnički, a ne praktični. Samo moć rasuđivanja građana odlučuje o tome s koliko se rizika želi živjeti ili kojim sveučilištima će se vjerovati. Uloga eksperata ne može se više u današnjoj politici ostvariti paternalistički, a to znači da su bitne osnove plemenite laži, koje je postavio Platon (ekspertokratska prednost u znanju i paternalistički dobra volja), postale politički bespredmetnima.

Kad se u demokracijama rabi instrument plemenite laži, golemi su troškovi koji time nastaju. Plemenita laž razara mogućnost stvaranja demokratske volje, jer se na osnovi lažne ili nepotpune informacije ne može stvoriti kompetentno mišljenje. Stvaranje demokratske volje u tom je slučaju jednako ugroženo kao i efektivna kontrola vlasti. Postane li laž očitom (kao što je to, primjerice, bio slučaj kod plemenite laži Helmuta Kohla o ponovnom ujedinjenju bez povećanja poreza), dolazi do gubitka povjerenja. Ljudi su razočarani što je drukčije nego što je bilo obećano. Nije li bilo bolje, kad se radilo o prvim koracima prema ponovnom ujedinjenju, od početka govoriti istinu, govoriti o krvi, znoju i suzama?

Drukčije nego kod Platona, plemenita je laž u današnjoj politici neprozirna, a njezina hermeneutika teška. Nikad ne možemo znati nije li s plemenitom namjerom ipak pomiješano obično koristoljublje. U slučaju Helmuta Kohla, recimo, možemo naslutiti da je i želja da još jednom pobijedi na izborima motivirala ono slavno obećanje. Platónova filozofija pretpostavljala je da filozofi djeluju posve nekoristoljubivo. Oni čak ni

¹¹ Grotius, *De iure belli ac pacis*, III, 1; XIV.

¹² Neki od tih slučajeva analiziraju se u Gutmann/D. Thompson, 1990.

ne žele vladati. Konstrukcija najboljega grada oduzima im kroz komunizam i zajednicu žena i djece mogućnost koristoljubivog nastojanja. Objektivno nadmoćan status filozofskog znanja *per definitionem* je utvrđen. Padnu li te pretpostavke – nekoristoljubivo vladanje i objektivno nadmoćno znanje – hermeneutika plemenitih laži postaje teškom. Tada uvijek možemo i pretpostaviti da one nikad nisu samo "plemenite" (u smislu nekoristoljubive).

Što se tiče pripovijesti i mitova o osnutku, razmjeri u njima skrivenih laži eksploziv su za svaku zajednicu. Ono što je u tim mitovima isključeno kad-tad se pokaže. Vraća se ono potisnuto, katkad biva razorena i sama zajednica. Primjerice, partizanski mit nije mogao trajno stabilizirati Jugoslaviju. On je historijsku istinu učinio suviše jednostranom. Trebali su se pamtili samo zločini ustaša, ne i zločini samih partizana. Amerika je tek preko građanskog rata u 19. stoljeću i pokreta za građanska prava u 20. stoljeću morala u vlastitu svijest integrirati zaboravljene u mitu o svom osnutku. Francuskoj su revoluciji, naposljetku, bile potrebne škole *nouvelle histoire* i *Annales* dok njezine zaboravljene žrtve nisu bile iznova vraćene u pamćenju nacije.

Prima facie čini se da je kategorička zabrana laži časna i udobna pozicija. Čovjek je slobodan od svih utilitarističkih kalkulacija o posljedicama; respektira moralno samoodređenje drugih i poštuje samoga sebe. Ali ono što se čini tako udobnim, ne odolijeva mnogostrukosti slučajeva i sukoba vrijednosti. Potrebna je kazuistika i cijeli raspon nijansi kako bi se ispravno postupilo prema mnogostrukosti slučajeva i sukoba. "Ni jedan čovjek, pa ni jedan političar" nije, kako kaže Alois Riklin, "dužan svakomu u svako vrijeme reći cijelu istinu" (Riklin, 2001.: 14). Diskrecija, pa čak i određeno tajenje, imaju u politici, prije svega u vanjskoj politici, još uvijek ulogu koju ne možemo zapostaviti. Politiku ne možemo uspoređivati sa svjedočenjem u kaznenom procesu u kojem je svjedok dužan reći istinu i ništa osim istine. Od laži iz uljudnosti i obzirnosti preko laži u nevolji pa do ratnog lukavstva ili do plemenite laži potrebna je kazuistička rasprava o problemu laži, kojoj kategorička zabrana laganja nije dorasla.

Kad je riječ o plemenitoj laži, moguće su neprilike u kojima je ona ozbiljno iskušanje za političara. Ipak, njezine temeljne platonске pretpostavke – paternalizam, eksperimentorska prednost u znanju, razlikovanje znanja i mnijenja – više nisu na raspolaganju. Veliki su troškovi plemenite laži za demokratske javnosti i političko povjerenje. Bilo bi bolje kad političari ne bi imali običaj podcjenjivati građanstvo i kad bi vjerovali da građani mogu podnijeti i neugodnu istinu. Sumnjam da se političkim lažima može *pravno* stati na kraj. Istražni odbor za preispitivanje laži u predizbornoj kampanji sigurno je dobar stranačkopolički instrument. Ali takvom istražnom odboru neće biti lako dokazati znanje i namjeru. On također gubi na vjerodostojnosti ako je današnja opozicija propustila u pravo vrijeme reći što zna. Istinoljubivost se, poput svega moralnoga, ne može iznuditi. Nju je svakako moguće politički ohrabriti, i trebali bismo razmišljati o njezinu mogućem ohrabivanju. Građani mogu davati prednost političarima časne riječi, ako to žele. Političari se, pak, mogu obvezati na profesionalnu etiku, a profesionalnoetički kodeksi za političare sve će se više provoditi. Mogu postojati povjerenstva za istinu kao u Južnoj Africi, koja razjašnjavaju barem naknadno. I napokon, ne smijemo izgubiti nadu da će se pronaći načini kako se političko osoblje ne bi regrutiralo isključivo posredstvom partijskih mašinerija. Možda će se jednom ipak neovisne ličnosti vratiti u politiku. Inače bi se moglo dogoditi da žalosno ortaštvo političara koji se boje istine s bira-

ćima koji ne žele čuti ništa bolno upropasti demokratsku javnost, a s njom i samu demokraciju.

S njemačkog preveo

Dubravko Grbešić

Literatura

- Arendt, H. 1972.: *Wahrheit und Lüge in der Politik*, München
- Barron, J. P., 1972.: *The Noble Lie and the Politics of Reaction*, London
- Cornford, F. MD, 1941.: *The Republic of Plato*, Oxford
- Dombrowski, D., 1981.: Republic 414b-c: noble lies, noble lies or noble 'lies', *The Classical Bulletin*, 58: 4-6
- Fichte, J. G., 1962. [1798.]: *System der Sittenlehre* III, u: Medicus, F. (ur.), *Ausgewählte Werke*, Bd. II, Darmstadt
- Geissmann, G./ Oberer, H. (ur.), 1986.: *Kant und das Recht der Lüge*, Würzburg
- Grotius, H., *De iure belli ac pacis* (1952.), Aspen Publishers, New York
- Gutmann, A./ Thompson, D. (ur.), 1990.: *Ethics and Politics. Cases and Comments*, Chicago
- Kant, I. Über ein vermeintes Recht aus Menschenliebe zu lügen, u: Weischedel, W. (ur.), *Werke*, Bd. IV, Frankfurt a. M., bez godine izdanja, 635-643 (A 301-314)
- Ksenofon, *Kyropaedie*
- Machiavelli, Niccolò, *Principe* (1995.), Stuttgart
- Ottmann, Henning, 1993.: Verantwortung und Vertrauen als normative Prinzipien der Politik, u: Schnädelbach, H./ Keil, G. (ur.), *Philosophie der Gegenwart – Gegenwart der Philosophie*, Hamburg: 367-377
- Platon, *Politeia* 414b-415b; 459c-e.
- Popper, K. R., 1980.: *Die offene Gesellschaft und ihre Feinde*, Sv. I. *Der Zauber Platons*, München
- Quintilian, *Institutio Oratoria*, II (1980.), Harvard UP, Cambridge (Massachusetts)
- Riklin, A., 2001.: *Wahrhaftigkeit in der Politik. Abschiedsvorlesung. Veracity in Politics*. Farewell Lecture, St. Gallen
- Timmermann, J., 2000.: Kant und die Lüge aus Pflicht, *Philosophisches Jahrbuch*, 107: 267-283

Henning Ottmann

"NOBLE LIE" AND ITS ROLE IN POLITICS

Summary

In his *State* Plato allowed his philosopher-kings the "noble lie", the "lie" that benefits the person lied to, akin to the "medical lie" used by a physician to his patient's benefit. This text, using Plato as its starting point, looks into the role of the "noble lies" in today's politics. It turns out that such lies occur in today's democratic societies. Also, the "noble lies" are held responsible for stifling democratic publics and the loss of political trust.

Key words: antiquity, democracy, Plato, noble lie, politics

Mailing address: Geschwister-Scholl-Institut für Politische Wissenschaft, Oettinger Str. 67, D 80538 München. *E-mail:* Henning.Ottmann@gsi.uni-muenchen.de